

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Uredništvo: Naš program. — Ivan Ivanovič: 2000. — Organizacija učiteljstva. — Učitelj in duhovnik. — Učiteljski pravnik. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Zmes. — Književnost in umetnost. — Dopisi. — Vestnik. — Šiba in druge telesne kazni v zgodovini šolske discipline. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Naš program.

Z združenimi močmi.

S tem zlatim geslom našega ljubega vladarja stopamo danes v preosnovanem „Učit. Tovarišu“ pred slovensko in hrvaško učiteljstvo ter pred slovenski narod. Jasnega čela in brez bojzani hočemo delovati za prospeh vsega južnoslovanskega učiteljstva ter ga privedi do one stopnje prostosti in veljave, katero mora uživati radi svojega svetega in težavnega poklica med narodom, in katero zahteva tok časa.

Potreba in čas sta zahtevala, da stopamo danes z lastnim šolskopoliškimi glasilom v vrsto mnogih časnikov; zanikati ne moremo, da do sedaj nismo mogli obelodanjati svojih srčnih želj v političkih listih, ne, temveč ravno nasprotno moramo trditi, da smo našli v nam prijaznih listih, in teh, hvala Bogu, je več kakor nam nasprotnih, vedno odprta predala; srčna jim hvala! Naj nam ostanejo še nadalje tako prijazni, potem bo tem lažja zmaga, čim več nas bo in čim trdneje se oklene vsak svoje bojne taktike. Naši nam prijazni listi pa imajo polne roke

dela v svoji stroki in nas pa čaka ravno tako delo, delo in delo.

Na čelo tega spisa smo postavili napis „Naš program.“ In o programu, katerega si je začrtal „Učit. Tovariš“ za prihodnost, hočemo izpregovoriti nekoliko besedi.

„Učit. Tovariš“ bo zastopal interese avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva; zavoljo tega bo pa tudi objavljajal spise v slovenskem in hrvaškem jeziku. S tem uresničimo in oživotvorimo oni prekrasni ideal, ki navdušuje vsakega pravega Slovana — namreč združenja in približanja južno-slovansko-avstrijskega naroda.

A preidimo k podrobnejšemu programu „Učiteljskega Tovariša“.

1.) „Učit. Tovariš“ bo objavljajal uvodne članke, tičooče se strogo šolsko-politiških dnevni vprašanj, n. pr. o napredku učiteljstva in šol, o boju za šolo, o stališču šol in učiteljstva, o organizaciji, o nadaljnji njegovi izobrazbi i. t. d. — pa ne samo kranjskega, štajerskega, primorskega ali goriškega, temveč tudi hrvaškega, dalje slovanskega in avstrijskega ter sploh vesolnega učiteljstva. S tem upamo koristiti učiteljstvu, zastopanemu v naši „Zavezi“,

2000.

(Božična vizija.)

Spisal Ivan Ivanovič.

Odzvonilo je „Zdravo Marijo“. Zunaj je brila ostra burja in naletaval droban, suh sneg.

Sklenil sem, da ostanem letos doma, da doma obhajam božični večer, sam med štirimi stenami; dobil sem pač več vabil, da naj gotovo pridem v to in to družino. Toda s temi vabili sem zanetil ogenj v peči, ki je kmalu veselo skakal od suhega do suhega polena ter razjezil s tem peč tako, da se nisem upal blizu nje. V sobi je kmalu vladala ona dobrodejna gorkota, katero tako radi imamo, kadar burja vriska okrog ogla.

Dolgo časa nisem znal, kaj naj pričnem. Premetavati in pregledavati sem jel letošnje letnike raznih naših časopisov, toda zaman, tešila nisem našel. Pričel sem se že kesati, zakaj sem ostal doma, ter pričel urnih korakov korakati po sobi. A sedaj sem šele opazil, da nisem prižgal lučic pri jaslicah. Ker smo doma vsako leto napravljali jaslice, sem i jaz obdržal to navado, da moram imeti vsako leto narejen spomin na rojstvo Odrešenikovo.

Polastil se me je nekak blažen mir. Da se še bolj spominim tega večera, zakurim v samovaru in v kratkem času sem pil čaj, prav na ruski način kuhan.

Na to primaknem star, a v kljub starosti še vedno jako mehak naslanjač prav pred jaslice, ki me sprejme ječaje v svoje naročje.

In zamislil sem se . . .

Polastila se me je nekaka omamljivost, okolo srca sem pa občutil ono čudno čustvo, ki se zamore pač samo čutiti, a nikakor pa ne opisati.

Pastirci in ovčice so prihajali večji in večji, in moje uho je hotelo slišati čarobno petje nebeških krilatecev. In ko sem se ozrl v hlev, sem videl nebeško mater, kako je z edino materi znano skrbljivostjo in ljubeznijo sledila vsakemu migljaju nebeškega deteta.

Sedaj je pristopil angel, ki je ravno kar oznanjeval pastircem veselo novico, v vsi svoji nebeški krasoti k meni, položil svojo roko na mojo glavo, rekoč: „Večni Ti je podelil danes posebno milost. Izpolni se Ti takoj ena želja, samo izgovori jo.“

Nebeški prebivalec me je spravil v zadrego. — Kaj naj si vendar želim? Sto in sto želja mi je mahoma zarojilo v glavi. „Izpolni se Ti takoj ena želja!“ mi je vršalo

da mu ne bo treba naročavati še kopico raznih nemških učiteljskih listov.

2.) Prinašal bo dalje odredbe raznih šolskih oblastev s primerno kritiko — ako bo treba — da oblastva zvedo, kako je učiteljstvo zadovoljno z njimi; zakaj to je potrebno, ker mnogokrat se kakov ukaz jako lepo čita na papirju, a drugače izvršuje v praksi.

Zavoljo tega prosimo vse svoje somišljenike, da nam takoj javijo vse one odredbe, ki jih izdajo posamezni deželni, okrajni in krajni šolski sveti, zakaj le na ta način bo mogoče vzdržavati to rubriko lista na površini časovnega toka.

3.) Dalje bo list prinašal kratke društvene dopise. V tem slučaju prosimo prav lepo vse načelnike okrajnih učiteljskih društev, da nam kratko in pravočasno poročajo o vsakem zborovanju društva, ker le na ta način bomo dobili pravo sliko o učiteljskem gibanju. A pripomnimo, da naj se pri teh poročilih opušča vse ono, kar ni stvarnega, kar je osebnega — to naj se doma poravnava — in opusti naj se tudi vse ono „nepotrebno zažiganje kadi“, zakaj dobra stvar se sama hvali.

V tem delu se bo tudi objavljal nekak pregled učiteljskega gibanja drugih neslovenskih dežel, oziroma držav. Za to smo pridobili že nekaj vrlih sotrudnikov.

4.) Objavljal bo „Učit. Tovariš“ dalje kratke posnetke državnega zbora in deželnih zborov — avstrijskih v prvi — raznih drugih držav v drugi vrsti — o šolskih debatah.

5.) Obelodanjal bo list slednjič vse razpise učiteljskih služeb avstrijsko-slovensko-južnega ozemlja.

6.) „Listek“ se bo pa polnil z razno drobnjavo učiteljskega dušnega dela in prinašal bo tudi potrebno duhovite članke in kritike naših neprijateljev v našo zabavo.

7.) Zavitek bo prinašal zahvale, imenik raznih darovalcev za konvikta, za to in ono ustanovo in razna oznanila.

To je ob kratkem naš program.

Izjavljamo pa že sedaj, da ostanemo odločno na onem stališču svojega prihodnjega delovanja, na katerem smo bili do sedaj. Vse naše objavljene razprave bo

prešinjali oni duh, ki nam je ustvaril naše zakone — na katere smo prisegli — in ki nas je dovedel do svobodnih mož ter strl one suženjske okove, v katerih je učiteljstvo toliko let zdihovalo.

Tebi, slovensko in hrvaško učiteljstvo, pa kličemo:

Podpiraj krepko materijelno in duševno našega zagovornika, in Tebi prisije lepša bodočnost!

Organizacija učiteljstva.

I.

Vsak človek, ki nastopa danes v javnem življenju, mora pozdravljati z veseljem stremenje učiteljstva po samostojni organizaciji. S posebnim veseljem navdaja vsakega rodoljuba to, da je učiteljstvo pri svojem nastopu seglo takoj čez meje posameznih kronovin, da je bilo učiteljstvo ono, katero je prvo obistinilo zedinjeno našo domovino. „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“ ne obsega danes ne-le Kranjske, ampak tudi Koroško, Štajersko, Primorsko, razteza se že po hrvaški Istri.

Učitelji pri svoji organizaciji poudarjajo pred vsem strokovno organizacijo. Kakor je po eni strani opravičeno to, da se hočejo učitelji omejiti na strokovno učiteljsko organizacijo, tako pa daje to po drugi strani mnogo pomislekov, ali ni to stremenje vendarle preskromno.

Govore o papežu Leonu XIII., da je pri svojem nastopu na cerkveni prestol izustil besede duhovščini: „Stopite med prosto ljudstvo, lotite se javnega dela med njim!“ Gotovo kaže ta nastop vrhovnega cerkvenega vladike, da je uvidel, kako brezplodno je razvijati le gole abstraktne teorije in se pri tem zaklepati v svoje župnišče.

Vpliv klerikalcev je jel pojematati pretekla desetletja samo zavoljo tega, ker se je preveč poudarjalo stanovsko stališče in izrečno tirjalo nadvladje duhovne hierarhije nad drugimi stanovi, in to je bila temeljna napaka, katera je pokazala po vseh evropskih državah neugodne posledice za duhovščino samo.

po ušesih. Ker je pa pravilo mojemu življenju to — saj sem učitelj — da je edino le tisti srečen, ki najmanj potrebuje na svetu, sem padel na kolena pred nebeško dete in vzkliknil: „Neskončno dobri, ker je Tvoji vsega mogočnosti vse mogoče, mi dovoli samo en pogled v prihodnost, da vidim, kako bo slovensko šolstvo čez sto let!“

Nebeško dete je uprlo vame svoje mile oči, se komaj vidno nasmehnilo ter zamahnilo namah z obema ročicama. In nebeški angel mi je šepnil v uho: „Uslišan si!“ — —

Prostrana soba, krasno slikana. V sredi sobe miza in okrog stoli. Na stenah polno slik.

„Kje sem?“ vprašam svojega spremljevalca. — „V posvetovalni sobi učiteljske „Zaveze“!“ odgovori spremljevalec.

Pregledavati sem jel razne podobe na steni. Vsa moja pozornost se je pa takoj obrnila na sliko, ki je visela na nasprotni steni vrat. Bila je v krasnem okvirju, ali zakrita z tankim pregrinjalom in precej otemnela. Privzdignil sem zagrinjalo in ostrmel sem, zakaj bral sem pod sliko: Upravni odbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ ob nje desetletnici, dne 1. velikega srpana 1898.

Spoznal sem vas, ve pregrešne duše, ki ste toliko gorja učinile pred dobrimi sto leti na lepi slovenski zemlji ter zavedle slovensko učiteljstvo na pot pogubljenja in liberalne sužnosti.

Pristopil sem k drugi sliki. Lepa, petnadstropna hiša, na nji spodaj pa je bil napis: Učiteljski konvikt, združen z učiteljskim domom. Vzdihih sem. Torej vendarle . . .

„Kje je pa zidan ta učiteljski konvikt?“ vprašam nebeškega spremljevalca.

„Dragi!“ mi odgovori ta, „čudna so pota Gospodova! Tvojemu vprašanju težko odgovorim; pa ker imam povelje od Najvišjega, naj Ti povem. Ta učiteljski konvikt je zidan na onem prostoru, kjer je hotel Tebi dobro znani slovenski vladika postaviti katoliško gimnazijo. Toda v svoji zadnji volji je izrazil željo, da se ta prostor prepusti slovenskim učiteljem brezplačno v namen, da postavijo na njem svoj potrebni konvikt in to v zadoščenje krivice, ki jo je povzročil s svojim pastirskim listom l. 1899.“

„Srčna Ti hvala za pojasnilo“, izpregovorim spremljevalcu. — — — — —

Stopim v drugo sobo. Okrog in okrog do stropa police in na njih knjiga pri knjigi. „Gotovo „Zavezina“

„Ako hočete vladati nad ljudmi, morate stopiti med nje, ako hočete biti vrhovni voditelji drugih stanov, potem ne smete javno proglašati le koristi svojega stanu.“ Razumeli so ga mladi gospodje kaplani po širni Evropi, in začelo se je živahno socijalno gibanje. Kaplan in župnik sta stópila med delavca, med kmeta, med obrtnika, sta mu jela propovedovati na javnih prostorih, na shodih, kako je treba dvigniti koristi delavstva, kmetijstva, obrtništva — a o sebi nista govorila. In truma ljudstva se oklepa novih propovednikov. V središču naše države, v stolnem mestu Dunaju, so podrli zmagonosno v najkrajšem času dozdevno nepremagljive politiške nasprotnike. Tudi v naši ožji domovini si je pridobila duhovščina politične vsebine s tem, da je opustilo prejšnje teoretično stališče „Rimskega Katolika“ in da se danes smatra voditeljem in buditeljem kmetijstva, delavstva in obrtništva. Tembolj je bil osiguran med Slovenci uspeh duhovščine, ker se ves naš narod ne sestavlja skoraj iz drugih stanov nego iz kmetovalcev, delavcev in manjših obrtnikov, ker pri nas ni še kapitalistov, ni veleposesti, ni velike trgovine in je povsod občutno malo posvetne inteligence.

To vse morajo imeti učitelji pred očmi, kadar hočejo izvesti krepko svojo stanovsko organizacijo. Učitelj se ne sme trgati od ostalih stanov, ne sme poudarjati le strokovne izobrazbe, strokovne organizacije, organizacije učiteljskega stanu kot takega. Slovensko narodno učiteljstvo se mora organizovati tako, da čuti vedno, da je eno prvih činiteljev našega narodnega življenja in da je ono v prvi vrsti poklicano, da tudi v javnem življenju vpliva. Kakor vsakega rodoljuba z veseljem navdaja, da se učiteljstvo združuje širom vse slovenske domovine, da hoče postajati vedno krepkejše in krepkejše, tako se mora tudi poudarjati nedostatek v organizaciji, da se ta premalo ozira na ostale stanove. Naj se trudi učitelj kolikor hoče, da izvede svojo strokovno organizacijo, nikdar ne pride do onega uspeha, ki

last, nje knjižnica? — „Pogodil si“, mi odvrne moj razlagatelj.

Zamislil sem se. Moj spremljevalec me strese za ramo in pravi: „Hodiva dalje; tu ne moreva biti, sedaj imajo tu svojo sejo.“ —

„Ali ne morem prisostovati temu zborovanju?“ — „Lahko, samo miren bodi in stopi v ta-le kot; jaz stopim pred Te, in nihče Te ne bo videl, a Ti boš vse lahko opazoval.“ —

Pok — strašno zagrmí. Predramim se iz svojih sanj; preplašen planem kvišku. stari naslanjač se preobrne po sobi s tako silo, da mu odleti ena noga. Bil sem pri popolni zavesti. Pregledam po sobi, kaj je povzročilo tak pok. Na omari zapazim preobrnjeno steklenico, iz katere vre domači šampanjec, šumeči Prosekar. Poslal mi ga je prijatelj za praznike, in vino je vrglo zamašek iz nje... Hitro pograbil steklenico, iztočim vino v kozarec in ga izpijem na zdravje lepši učiteljski bodočnosti in na zdravje onemu učiteljstvu, ki je dobre volje.

si ga išče. Ako hočeš biti deležen politične moči, moraš biti deležen tudi političnega dela! Tega dela pa boš deležen, ako prestopiš meje strokovne svoje izobrazbe in ako se učiš za javno delo.

Danes vabi politiški in gospodarski položaj učiteljstvo na vsestransko delo. Kakor se je lotila duhovščina agitacije med delavci, obrtniki in kmetovalci, ne poudarja je svojega pravega načela, marveč iskaje in kazaje na gospodarski napredek, na materijalno izboljšanje; kakor je ona ravno po tem nastopu prišla do vpliva in moči, tako je tudi dana mogočnost učiteljem, da postane važen, da, celo najvažnejši faktor v gospodarski organizaciji. Imeti morajo pred očmi profesorja Masařyka tako zvano „drobno delo“, delo v občini. Človeka boljše izobrazbe v naših krajih sta duhovnik in učitelj. Malo obrtnikov in trgovcev je po naših vaseh dovolj večjih, da bi tvorili društveno načelstvo. Brez duhovnika je malokje mogoča gospodarska zadruga, konsumno društvo, posojilnica i. t. d. Zakaj pa stoji učiteljstvo ob strani, kadar duhovnik prevzame vodstvo vseh teh prvotnih gospodarskih organizmov? Ali ni dolžnost učitelja, da se sam vdeležuje teh organizmov narodnega gospodarstva? Ako pa hoče vplivati in stopiti na stran duhovniku, se mora sam pripraviti za uspešen nastop. Učitelj se mora baviti z gospodarskim vprašanjem, ki je danes na dnevnem redu, mora proučevati zadružniško, kmetijsko, obrtniško in delavsko vprašanje. Lahko rečemo, da je prišla duhovščina tako nanagloma in tako natihoma do uspehov tudi zavoljo tega, ker se vaški učitelj ni bavil z imenovanimi vprašanji. Ostajal je učitelj v šoli, ali izven šole ni se smatral poklicanim, da bi vplival na gospodarja, obrtnika in kmetovalca. Zato se je čutil učitelj naenkrat ob strani, in kakor je rasla moč duhovnika v občini, tako je padala njegova, kakor se je družil kmet, obrtnik in delavec okolo župnika, tako je isti njega zapuščal. Tako gotovo je pa, da bi se ti občani družili okolo njega, ako bi bil pripravljal sistematično delo med njimi. Zakaj pa je toliko posojilnic danes po vsem Slovenskem v rokah župnikov, ako ne zato, ker se učitelj ni bavil s tem vprašanjem? Ali je pa morda očitati učitelju, ako tudi izven šole dela v denarnem zavodu svoje domače vasi? Gotovo se mu bo očitalo od one strani, kateri bo s svojim naraščajočim vplivom na poti. Pravico ima učitelj, da, celo dolžnost ima, da ravno on, in to bolj kakor župnik, v občini, katera mu je izročena, tudi izven šole vpliva na kmeta, obrtnika, kmetovalca in delavca, da jih druží v gospodarska, obrtniška, delavska društva — pod načeli svobode in napredka.

Učitelj in duhovnik.

Clara pacta . . .

I.

V zadnjem času je pričela duhovščina hud boj proti učiteljstvu. Ta pojav, dasi jako žalosten, je popolnoma — naraven, je neobhodna posledica sedanjih razmer med duhovščino in učiteljstvom. Povzročili ga nismo mi, povzročil ga je duh časa.

Dokler je bilo namreč učiteljstvo podrejeno cerkvenim oblastvom, oziroma duhovščini, ni bilo tega boja. To je popolnoma naravno! Kako tudi? Učiteljstvo je moralo delati tako, kakor je hotela duhovščina, in je tudi

delalo tako; saj je bilo vzgojeno v tem duhu. Poleg tega pa tudi ni bil nihče tako nespameten, da bi se boril s svojim mogočnim predstojnikom. K takemu boju je treba samozavesti in poguma, katerega pa nima oni, ki nima ugodnega gmotnega stališča. Da ni bilo staro učiteljstvo v dobrih razmerah, to vemo, in da je materijalno slabo podprt človek boječ, to opazujemo vsak dan. Zato je torej delovalo učiteljstvo v smislu in po željah duhovščine — in vladal je mir. Tako bi bilo še dalje do današnjih časov, da ni šolski zakon iz l. 1869. odcepil učiteljstvo od cerkve in ga s tem odtegnil duhovski oblasti.

Tega zakona nismo mi ustvarili, torej mi tudi ne moremo zato, da nismo več podrejeni duhovščini; pripoznavamo pa lojalno, da se nam ne toži po prejšnjih razmerah.

Ker je torej prej omenjeni zakon učiteljstvo oprostil duhovniške podložnosti in ker imamo sedaj druge predstojnike, katerim moramo ustrezati, (kakor duhovščina svojim,) pač ne more nihče zahtevati, da bi se prostovoljno proglasili sužnjem svečnikov. Mi popolnoma umemo, da vam ni to prav, toda nespametno je od vas javno kazati nevoljo, ako učiteljstvo ne misli in ne dela vselej tako, kakor bi si vi morda želeli. Vajenim svoje mogočnosti in pa prevelike ponižnosti nekdanjih učiteljev, ni se vam niti sanjalo, da bi bilo sploh možno, da se ubogi „šomašter“ postavi kdaj na lastne noge, da se bo drznil imeti kdaj nazore, katerih mu niste vi v glavo ubili, da se bo drznil samostalno misliti, presojati in imeti svoje prepričanje.

Sedaj ste zapazili, da smo vam čez noč zrasli do prsi, in tega ste se prestrašili. Potisniti učiteljstvo v ono nemoč, v kateri je bilo, to je sedaj vaša želja. Dokler je naš konkurent ničev, se ne oziramo nanj, kadar se pa ojači toliko, da bi morda prihajal nevaren, takrat ga hočemo odstraniti. Tudi vi ne potrebujete poleg sebe stanu, kateri bi vam morda tuintam zmedel vaše namene in vam bil na poti pri vašem stremljenju; ker se pa učiteljski stan ne da odpraviti, mu je treba uzeti ugled, potem ni več toliko veljaven in ne več toliko nevaren. Tako ste mislili in pričeli ste boj. No, mi se tega boja ne bojimo! Naša „Zaveza“ vam je tako močna falanga, da je ne prodrete nikdar; poleg tega je duh časa z nami; zato je prihodnost tudi naša! Tem bolj edini bomo stali v tem boju, ker nas je ravno dosedanja edinost privedla do naše veljave. Vaš napovedani boj je prvo javno priznanje od vaše strani, da smo nekaj in da nas je upoštevati. Mi se boja torej ne bojimo, a to prosimo: Poslužujte se pri njem poštenega orožja!

Saj veste, kako denuncijantno je pisal „Domoljub“. Kaj nas briga dunajski pedagogij in kaj Dittes; mi nismo bili njegovi učenci, a vendar ste jo v „Domoljubu“ tako zavili, kakor bi se bilo vse slovensko učiteljstvo navzelo samih Dittesovih idej! Mi se danes ne bomo spuščali v polemiko z „Domoljubom“. Le konstatovati smo hoteli, da je orožje, katerega se vi poslužujete, malovredno in nečastno za katoliškega svečenika! Tisti članki vam ne delajo časti, nam pa škode ne, vsaj pri razsodnih ljudeh ne.

Osvetliti pa hočemo natolcevanja, s katerimi hočete izpodkopati veljavo šoli, nam pa ugled.

„Nova šola je slaba, v nji se ne poučuje prav, učitelji so pa liberalni hlapci“.

V šoli se ne poučuje prav! Za Boga, česa pa ne učimo prav? Če rečemo, da $2 \times 2 = 4$, je to vendar prav;

če trdimo, da stoji solnce na svojem mestu, zemlja pa se suče okolo njega, je menda tudi res; če pripovedujemo, da je Kolumb odkril Ameriko l. 1492., mislimo, da tudi vi tega drugače ne veste. Kaj bi torej ne bilo pravega v našem pouku? Morda celo mislite, da razlagamo v ljudski šoli Kantove teorije ali Schopenhauerjeve ideje — ka-li?

Pa porečete: „Da, učite že prav, toda ne v pravem duhu“. Ta „pravi duh“ je menda katoliški duh — ali ne? Vi torej dvomite, da bi mi poučevali v katoliškem duhu? Gospodje, vzemimo naše tri, v vaših očeh najbolj liberalne učitelje: Dimnika, Gangla in Jelenca. Mislite si, da jih usoda zanese tja kam med divjake. Vzemimo, da so jim divjaki prijazni in da jih trpe med seboj. In če bi si ti učitelji prisvojili jezik tamošnjih prebivalcev ter jih jeli poučevati — kaj pravite, v kakšnem duhu bi neki to storili? Menite, da bi nikdar ne izrekli besede „Bog“? Menite, da bi ne kazali na krasno naravo ter dejali: „Glejte, to je ustvaril Bog in iz nič je vse to naredil!“ Kaj menite, da bi tu ne govorili o vsegamogočnosti, o modrosti, dobroti i. t. d. božji? Kaj menite, da bi ti trije učitelji ne učili tam med divjaki tako, kakor je Kristus učil: Ljubi Boga čez vse, svojega bližnjega pa kakor samega sebe? In če bi imel ta pouk kaj uspeha, bi ves svet rekel, da so trije katoliški učitelji prišli med divjake in da so katoliško vero oznanjevali! Dimniku, Ganglu in Jelencu bi ves svet konstatiral, da so katoliki in da poučujejo v katoliškem duhu! Kaj pa doma, menite, da tu drugače delajo? Ne! Vse slovensko učiteljstvo poučuje v pravem, katoliškem duhu!

Pa recimo, da je morda kje učitelj, kateri bi bil toliko nespameten, da bi učil proti veri! Tedaj imate vi kot varuhi verskih nauk dolžnost in pravico, naznaniti dotičnika merodajnim oblastvom. Storite v vsakem slučaju to, in mi vam ne bomo tega šteli v zlo. Nikakor pa ni krščansko, ščuvati narod proti šoli in učiteljstvu in nas natolcevat, da vzgajamo mladino v protiverskem duhu, ne da bi navedli fakt.

Jalove so torej vaše trditve in jalov vaš izgovor, da vam je za vero in da udrihate zato po učiteljstvu, ker so nevarni verskemu prepričanju našega naroda. Vam se le toži po onih zlatih časih, ko ste imeli po naših vaseh in trgih neomejeno hegemonijo. Sedaj je edini učitelj tu, ki vas lahko ovira v vašem političkem stremljenju, in zato ga hočete uničiti.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogiško društvo“ v Krškem.

Da bo „Učiteljski Tovariš“ od novega leta šolsko-politiški list, temu je tudi „Pedagogiško društvo“ v Krškem z veseljem pritrdilo, zakaj na ta način bo list, bodo društva in učitelji sploh lažje stopili na dan s svojimi političskimi nazori, kar je kolikor toliko vredno, ker je bila že cesarica Marija Terezija šolo proglasila za „politikum“, t. j. za važno državno zadevo. Vendar menimo, da bo nova naloga „Učiteljskega Tovariša“ z novim letom vkljub temu le v tem, da bo branil dobre šolske zakone, branil svobodo učiteljev in šole, zagovarjal učiteljske in šolske pravice. Pri tem je pripravljeno tudi „Pedagogiško društvo“ podpirati cenjeni list in s tem tudi

posredno pospeševati šolsko literaturo in izvrševati svrhe svojih pravil. „Pedagogičsko društvo“ je do zdaj dokaj marljivo literarno delovalo. Tudi v bodoče ne bi rado še peresa odložilo.

Knjigo je sicer težko spisati; ali še težje je knjigo založiti; najtežje pa je knjigo razpečati. „Pedagogičsko društvo“ ima vse polno še nerazprodanih knjig. Da bi gg. učitelji(ice) rajši in lažje po njih segli, je znižal odbor vsem knjigam cene, kolikor le mogoče, kakor kažejo inserati v naših šolskih listih. Dokler odbor nekaj te svoje zaloge ne razpeča, ne more nove knjige brez tuje pomoči založiti. Pričujoči spis pa namerava s pomočjo „Učiteljskega Tovariša“ na svetlo spraviti. Ti članki se bodo namreč ponatiskovali. Preden se pa to zgodi, prosimo častite čitatelje, da nas blagovoljno opozore na kakršnekoli pomanjkljivosti. Mi namreč nismo še nameravali s tem spisom tako hitro na dan. Ker pa ugaja njegova vsebina novemu programu „Učit. Tovariša“, zato smo ustregli s tem slavnemu uredništvu, da smo mu ga izročili v priobčevanje. Cenjene čitatelje pa vabimo s tem, da nam pri tem spisu pomagajo sodelovati, in sicer na ta način, da nam (naravnost v Krško) blagovolijo pošiljati popravke in dostavke. Na popravke se bomo ozirali nekoliko pri bodočih nadaljevanjih, nekoliko pri ponatiskovanju, gotovo pa na koncu spisa. Na ta način postane torej ta spis nekakšen odprt oddelek v „Učit. Tovarišu“, v katerem bo lahko slovensko učiteljstvo po našem posredovanju svoje misli o naših pravnih razmerah odkritosrčno izražalo. Posebe še prosimo, da bi nas opozarjali na važne rzsodbe katerekoli inštanace.

V Krškem, 15. grudna 1899.

Odbor „Pedagogičskega društva“.

Predgovor.

„Pedagogičsko društvo“ v Krškem si je naložilo težko nalogo, ko se je začelo pečati z literarnim delovanjem. Ker je pa v teku 10 let svojega delovanja vsako leto prišlo vsaj z eno knjigo na dan, je letos premišljevalo, s kakšno knjigo bi zdaj svoje člane razveselilo. — Kadar se je slavila kakšna obletnica šolskih zakonov, osobito državnega šolskega zakona iz leta 1869, bodisi 10, 20, 25 ali 30 letnica, se je vselej poudarjala neprecenljivost šolskih zakonov. Res, šolski zakoni avstrijski in prvotni ukazi, ki so jih izdali na njih temelju, so najboljša zaslomba avstrijskega učiteljstva in šolstva. Ali treba je paziti, da ostanejo ti zakoni v svoji celoti kot močna trdnjava, iz katere ne smemo kamena za kamnom rušiti in v katero ne smemo dovoliti z uspehom streljati. Avstrijski šolski zakoni hranijo za učiteljstvo neprecenljive pravice, katere pa mora ono samo neprenehoma braniti; zakaj zakoni in učiteljstvo samo imajo vse polno protivnikov, ki bi radi škodovali zakonom in učiteljstvu. Ne bomo na tem mestu iskali teh protivnikov: saj učiteljstvo slovensko samo ve, kje jih ima iskati. Pa še iskati jih ni treba; saj se sami oglašajo. Zdaj jih najdemo v političkih strankah, zdaj med prostim, zdaj med izobraženim ljudstvom. Protivnikov imamo v birokraciji, v narodnih nasprotnikih in jako hude — žalibog! — tudi v stanu, ki nam je sicer po svojem poklicu tako soroden. Vsak teh protivnikov nam na svoj način in ob svoji primerni priliki poskuša škodovati in na naših pravicah rušiti. — Ker pa moramo mi svoje braniti, se je odločilo „Pedagogičsko društvo“, da izda pod naslovom, kakršnega smo izbrali temu spisu, navodilo, kako naj

branijo učitelji v raznih položajih in raznih svojih opravih svoje pravice. Kar smo tu navedli, najdejo res učitelji največ v svojih zakonskih zbirkah, katere so pa različne v posameznih pokrajinah. Mi se bomo v prvi vrsti ozirali na kranjske razmere, prosimo pa gg. tovariše iz sosednjih pokrajin, da nas blagovole opozoriti na posebne uredbe in naredbe v svojih pokrajinah! Ker pa je mučno delo po zakonih iztikati, in ker se v zakonih celo vsega ne najde, ni to dovolj raztolmačeno, zato se nadejamo, da bomo s tem delom učiteljem koristili.

Nemci imajo vse polno takih knjig, v katerih se dajejo nauki v pravnih razmerah. Take knjige so izšle v nemškem jeziku pod naslovom: „Rechts-Freund“, „Hausadvokat“ itd. V slovenskem jeziku je izdal dr. Tavčar „Slovenskega pravnika“. Te knjige dajejo pravne svete vobče, ne oziraje se na posamezne stanove. Za posamezne stanove so pa Nemci tudi že take knjige preskrbeli, in še celo za učitelje sta izišli v nemški državi dve knjižici, namreč: 1.) Wollerman: Wegweiser für Lehrer. Sammelwerk gesetzlicher und behördlicher Bestimmungen über die persönlichen und amtlichen Rechtsverhältnisse, 2.) Rechtskunde für Volksschul-Lehrer und-Lehrerinnen. Zusammenstellung der gesetzlichen Bestimmungen, ministeriellen Erlasse und gerichtlichen Entscheidungen in Volksschulangelegenheiten. — Ti knjižici veljata seveda le za razmere v nemški državi. Radi tega za svoje delo iz njih nismo mogli skoro nič posneti. Avstrijski nemški učitelji še nimajo takega navodila. Radi tega smo morali mi precej ledino orati. Glede splošnih pravnih odnošajev smo sicer časih povpraševali jurista za svet, da bi bila knjiga večje vrednosti. Koliko se nam je to posrečilo, o tem naj sodijo častiti čitatelji.

Končno moramo poudarjati, da smo izdali to navodilo tudi radi tega, da se razširi poznanje zakonov in zakonitih naredb, kar je najpotrebnejše v vseh dobro urejenih državah. Koliko se čuje pritožb o storjenih krivicah, a večkrat te dozdevne krivice niso krivice. Da se take pomote gode ljudem v lastno neprijetnost, to izvira velikokrat iz nepoznanja zakonov in na podlagi po zakonih izdanih naredb.

Naposled moramo še nekaj omeniti. Kar je knjiga z naslovom „Domači zdravnik“ za bolnika, to naj bo to navodilo za učitelja. Kakor se pa ne sme bolnik na „Domačega zdravnika“ preveč zanašati, tako naj tudi častiti čitatelji ne prisegajo na vse, kar bomo tu pisali. Bolnik stori boljše, da se takoj posvetuje pri hujsih boleznih z zdravnikom; tudi učitelj bo v slučaju, kadar mu preti v pravnih zadevah nevarnost, boljše storil, da se posvetuje s pravnikom, z odvetnikom. To mora storiti takrat, kadar že naprej slutiti, da bo moral pomoči iskati znabiti celo pri upravnem sodišču. (Dalje.)

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.*)

I.

Instrukcija c. kr. deželnim šolskim nadzornikom.

Iz odredbe voditelja naučnega ministrstva z dne 3. listopada 1899, številka 9571, s katero se daje nova instrukcija c. kr. deželnim šolskim nadzornikom za učiteljišča in ljudske šole:

*) Priobčevali bomo pod tem zaglavjem važnejše ukaze in odredbe šolskih oblastev, kar se nam zdi za učiteljstvo jako važno. Ker res ne utegnemo, da bi prevajali take stvari, jih bomo priobčevali v jeziku, v katerem jih bomo dobili v roke. Dostikrat se tudi ne dado tako važni odloki do pičice natančno prevesti. Uredn.

§ 10.

Die Inspectoren haben die ihnen unterstehenden Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalten nebst den zugehörigen Uebungsschulen mindestens einmal in jedem Jahre eingehend zu inspiciere. Sie sind berufen und, soferne sie von der Landesschulbehörde dazu aufgefordert werden, auch verpflichtet, die behufs Erlangung des Zeugnisses der Reife für Volksschulen an den Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalten abzuhaltenden Prüfungen zu leiten.

Ihre Dienstreisen zum Zwecke der Inspicierung einzelner Volksschulen verschiedener Kategorie und der mit denselben in Verbindung stehenden Fortbildungscourse, sowie der in das Gebiet der Volksschule fallenden Speciallehranstalten haben sie so einzutheilen, dass längstens im Verlaufe von drei Jahren alle Schulbezirke ihres Amtesgebietes an die Reihe kommen.

§ 11.

Die Inspection der Lehrer- und Lehrerinnen-Bildungsanstalten hat sich auf alle Anstaltsjahrgänge, auf jede Classe der Uebungsschule und auf alle Lehrkräfte und Lehrgegenstände zu erstrecken.

An den von ihnen besuchten Volksschulen haben die Landesschulinspectoren dem Unterrichte nach Thunlichkeit in allen Classen und bei allen Lehrern beizuwohnen. Auch liegt es ihnen ob, sich behufs Erzielung eines einheitlichen Wirkens mit den Vorsitzenden der Bezirks- und Ortsschulbehörden, insbesondere aber mit den Bezirksschulinspectoren eingehend zu besprechen.

Sie haben bei Inspicierung sowohl der genannten Bildungsanstalten, wie der Volksschulen ihr Augenmerk auf den Gesamtzustand der Lehranstalt zu richten, sich von der Einhaltung des vorgeschriebenen Lehrplanes, sowie vom Unterrichts- und Erziehungsverfahren der Lehrkräfte zu überzeugen und wenn die gemachten Wahrnehmungen es zweckdienlich erscheinen lassen, behufs Darbietung eines Vorbildes richtigen Verfahrens bei **Bedachtnahme auf Wahrung des Ansehens des Lehrers** persönlich in den Unterricht einzugreifen. Sie haben ferner auf die Auffassung und Befolgung der gesetzlichen und behördlichen Vorschriften seitens der Lehrerschaft zu achten und haben vom Stande der Disciplin an der Anstalt, vom Verhalten der Schülerschaft ausserhalb der Schule, von der Vorsorge für die Gesundheitspflege seitens der Schule, von der Art des Zusammenwirkens der Lehrkräfte, von der Pflege des Aufgabenwesens, vom Zustande der Schullocalitäten und von etwaigen materiellen Bedürfnissen der Schule, von den gebrauchten Lehrbüchern und den vorhandenen Lehrmitteln, vom Stande und von der Verwaltung der Schüler- und Lehrerbibliotheken, von der Führung der Amtsschriften des Leiters und der Lehrer und im besonderen auch vom Inhalte der Conferenzprotokolle Kenntnis zu nehmen.

§ 12.

Die Landesschulinspectoren haben von den bei den Inspectionen gemachten Wahrnehmungen den Lehrkräften der Schule und zwar Anstalten, an welchen mehrere Lehrkräfte wirken, in einer mit dem Gesamtlehrkörper abzuhaltenden Conferenz Mittheilung zu machen und hiebei die zur Beseitigung wahrgenommener Uebelstände nothwendig erscheinenden Rathschläge und Weisungen zu

ertheilen, wie auch etwaige Beschwerden und Wünsche der Lehrer entgegenzunehmen. Ermahnungen und Ausstellungen, welche die Landesschulinspectoren einzelnen Lehrern, sei es in betreff ihres Verhaltens, sei es in pädagogisch-didaktischer Hinsicht zu ertheilen haben, sind in der Regel nicht Gegenstand der Inspectionsconferenz, sondern sind, zumal wenn es sich um Fälle einer erstmaligen Ausstellung handelt, der betreffenden Lehrperson nur im Beisein des Leiters der Anstalt zu ertheilen.

Ueber den Verlauf der Inspectionsconferenz ist ein den wesentlichen Inhalt der Verhandlung wiedergebendes Protokoll aufzunehmen, welches dem gemäss § 8 dieser Instruction zu erstattenden Inspectionsberichte beizuschliessen ist. Eine beglaubigte Abschrift dieses Berichtes ist von der Landesschulbehörde unter Anzeige der über letzteren gefassten Beschlüsse und getroffenen Verfügungen und unter Ausschluss des bezeichneten Conferenzprotokolles an das Ministerium für Cultus und Unterricht vorzulegen.

§ 13.

Aufgabe der Landesschulinspectoren für Lehrerbildungsanstalten und Volksschulen ist es ferner, die Amtierung der Prüfungscommission für allgemeine Volks- und für Bürgerschulen zu überwachen, wegen Einführung und Einrichtung von Cursen zur Fortbildung der Lehrer an die Landesschulbehörden die erforderlichen Anträge zu stellen, die bestehenden Course dieser Art der Inspection zu unterziehen, der Förderung der Bezirkslehrerconferenzen ihre Aufmerksamkeit zuzuwenden, die Abhaltung der Landeslehrerconferenzen vorzubereiten und diese persönlich zu leiten.

Zmes.*)

II.

V naši državi vre in vre na vseh koncih in krajih. V državnem zboru pa kuhajo poslanci svojo politiško modrost tako prebrisano, da ljudje z navadno državljansko pametjo niti ne sanjajo, kakšna koalicija — četudi nenaravna — bo že jutri izpravila državne potrebe pod streho. Stranke in strančice spreminjajo svoja prepričanja kakor kameleon barvo, ali bolje rečeno, obračajo plašč za vetrom. Ako ne bo prebrisane glave, lahko pridejo z dežja pod kap, če jih že vihar ne telebi na tla.

Ni čuda zato, ako celo svobodomiselnih poslanci nimajo časa, da bi se bolj intenzivno brigali za svojo zeno — za ljudsko šolo, še mnogo manj seve za slabo plačane, pač pa tlačene učitelje, zakaj sicer bi se ne mogel prigraditi za avstrijski parlament uprav škandalozen slučaj, da 81 letni poslanec dr. Roser ni dobil dovolj podpisov za svoj predlog, naj se učiteljem odmerijo plače po zadnjih 3 vrstah uradniških plač. Nagodba, provizorij, obstrukcija, nasilstvo, topovi, manj vredni narodi, nemščina kot državni jezik, to so točke, ki vzdigavajo ministrstva iz tečajev, politikom polnijo glave, davkoplačevalcem pa praznijo žepe. Ker Nemčija potrebuje več kanonov in večjo mornarico, moramo tudi mi kot zavezniki 205 milijonov dodati k že ogromni vsoti milijonov za vojaške po-

*) Prvi članek pod tem naslovom beri v predzadnji številki lanskega letnika našega lista. Uredn.

trebe. Kakor v Nemčiji, katero radi v vsem posnemamo, nosijo nekaj dni sem tudi naši orožniki „pikelhaube“. Heil!

No, ta bo lepa, ko bodo orožniki s svetlečimi se pikelhaubami nadzorovali ali celo quasi kot preiskovalni sodniki zaslišavali učitelje, kakor se je pred kratkim zgodila tovarišu Killerju na Srednjem Štajerskem. Vdeležil se je shoda avstrijskega učiteljstva na Dunaju ter pričel šolo šele 6. listopada. Okrajno glavarstvo okolice graške mu je poslalo orožnike na vrat, naj se zagovarja. Kot neustrašljiv načelnik mednarodne štajerske učiteljske zveze je poskrbel, da se je primerna pritožba vložila na štajerski deželni šolski svet, kjer jo najbrž s pomilovanjem vržejo ad acta.

Dimnik nedvojbeno ni videl Killerja in ne Horvatka na Dunaju, ker je tiste dni tlačil tlak slovenske metropole, kakor potrjuje Ganglova izjava v predzadnji številki „Učiteljskega Tovariša“. Brumni „Slovenec“ si je mislil, da morata „Tovariševa“ urednika biti nerazdružljiva brata kot Kastor in Polluks ali siamska dvojčka. Čudim se le, zakaj ju niso povabili k prepotrebni propovedim oo. jezuitov, ki morajo biti prav pikantne, ker so „samo za gospode“. Kolovodjem naprednega slovenskega učiteljstva bi nič ne škodovala, naopak: pošegetale bi jim prav razkošno otrpnele živce.

Letošnje leto okrajna glavarstva kaj ljubeznivo skrbe za učiteljstvo. Še nam je živo v spominu, kako so nam v Gorici razlagali patriotizem, prepovedali zborovanje dični „Zavezi“, odpovedali banket v hotelu in konsignirali vojaštvo. Kamniško okrajno glavarstvo je s famoznim ukazom namignilo tovarišu Janku Tomanu, naj si v Moravčah kot izvoljen župan ne naprta nepotrebnih skrbi na svoja pleča. Uh, kolika dobrosrčnost in očetovska skrb! Kaj takega se ni pripetilo krškemu županu dr. Tomažu Romihu, čeprav ima kot mestni župan še več dela in skrbi. Menda pa ima krško okrajno glavarstvo pred „meščanskim“ učiteljem, zlasti če je povrh še „doktor“, večji — rešpekt. Sicer pa od srca privoščim, da bi še več tovarišev zasedlo kak županski stol, samo trdo naj stoji!

Veseli me, da sta se poravnala Gabršček in Medvešček, ki sta se lasala, kakor bi pod njima kuril sam peklenšček. Tadva sta se lahko ravsala in kavsala, ker sta urednika vsak svojega politiškega lista in se jima ni treba bati, da njiju rekriminacije požre uredniški koš. Dobro bi bilo, ko bi bili vsi malce manj občutljivi, drug drugemu prizanesljivi, ker smo pod kožo vsi krvavi in pa — grešniki.

Jaz n. pr. imam veliko „piko“ na tovariša Vrtovca, čeprav so ga v zadnjih številkah naših strokovnih listov zaslužno hvalili. Prvič radi tega, zakaj si takega „kadenja“ ne prepove, drugič zato, zakaj je na „Zavezinem“ zborovanju v Gorici tako „milo prosil“ vladnega koncipista, naj se potegne za izboljšanje gmotnega stanja primorskemu učiteljstvu. Namen je imel vsekakor dober, ali take mile prošnje — kakor znano — ne pomagajo nič, učitelja pa kaže v preponižnem stanju. Možato zahtevajmo, kar nam gre po našem delu. Čemu pa imamo ljubeznivi § 55?

Rešetar.

Književnost in umetnost.

„Zvonček“. List s podobami za slovensko mladino. Št. 1. tega novega lista je prinesla tole vsebino: Pozdrav. Zložil E. Gangl. — Vprašanje solnčecu.

Zložila Vida. Da mi biti je drevo... Zložil Oton Zupančič — Molitev. Zložila Kristina. — Samostanski zvonovi. Povest. Spisal Vuk Slavič. — Bolček — prijatelj ptičič. Spisal Fr. Črnagoj. — V sanjah. Zložil Modest. — Božične sanje (s sliko). Zložil Leon Poljak. — V poslednjih trenutkih. Spisal R. Vrabl. — Francek in Tonček. Spisal A. S. — Pozimi. Zložil Janko Leban. — Slovanske pravljice. Priobčuje Nik. Vrhov. 1. Dva berača (Češka) — V božični noči. Povest. Spisal Andrej Rapè. — Rebus. Demant. Naloga. — Naročnikom in bralcem. — Razne slike. — „Zvonček“ izhaja 1. dne vsakega meseca ter stane vse leto 5 kron, pol leta 2 kroni 50 vinarjev. Naročnino sprejema g. Luka Jelenc, učitelj v Ljubljani, Rimska cesta šte. 7.

Vsak prijatelj naše ljube mladine mora biti vesel tega najnovejšega mladinskega lista, zakaj prav na mladinskem slovstvenem polju vlada pri nas največja suša. Težko je pisati za mladino. Tega ne zna vsakdo; to je mogoče le ljudskemu učitelju, ki je z mladino dan na dan v dotiki, ki pozna zavoljo tega nje dobre in slabe strani. Preučene, pretežke stvari niso za mladino, same pridige tudi ne in še manj pa grožnje s kaznijo. S takimi vzgojevalnimi sredstvi se dožene navadno prav nasproten namen. Vsak človek je nagnjen bolj k slabemu kakor k dobremu. Ta naravni nagon se uniči ali zmanjša najlaglje in naprej s primernimi povestmi in pesemcami, in prav takih lepih in poučnih povesti in pesemc nam pri naša 1. številka „Zvončka“. Prepričani smo, da vsakdo, kdor je prečital raznovrstno, poučno in zabavno vsebino 1. številke, mora priznati, če sodi nepristransko in ga ne vodi strast in zavist, da je „Zvonček“ zadel tisto struno, ki najlepše doni naši mladini.

Zacetek vsakega podjetja je pa težak; tudi uredništvo in upravnništvo „Zvončkovo“ si je nakopalo mnogo dela in skrbi na glavo. Da se to delo olajša, zato prosimo vse tovarišice in tovariše, da „Zvonček“ gmotno in duševno podpirajo. Vsakdo bodi njegov naročnik, saj se bo ves čisti ostanek daroval v učiteljske dobrodelne namene. Zavedno učiteljstvo prosimo, da deluje na to, da si naroče „Zvonček“ posamezne šole, krajni šolski sveti, okrajne in krajne učiteljske knjižnice, posamezna učiteljska društva, čitalnice in bralna društva. Posebno prosimo zavedno učiteljstvo, da širi „Zvonček“ med narodom, da si ga naroče rodbine, ki so šoli in naprednemu učiteljstvu naklonjene. Vsakdo skušaj, da pridobi vsaj enega naročnika! To ni nemogoče tudi v najbolj skriti gorski vasi, da je le učitelj (ica) na svojem mestu. V mestih in trgih se jih dobi lahko še več.

Torej le na delo, da pokažemo svetu, da smo na svojem mestu, da smo učitelji (ice) iz poklica, da nam bije srce za našo ljubo slovensko mladino!

Klerikalci so zagnali gonjo proti „Zvončku“ še preden je zagledala 1. številka luč sveta. Izšla je 1. številka dne 24. grudna in „Slovenski List“ pa piše že dne 23. grudna o „Zvončku“ to-le: „Zvonček je nov list, katerega so začeli izdajati „Narodovi“ učitelji, (med sotrudniki so tudi mirni, delavni in napredni duhovniki. Uredn.) da bodo dajali okušat tudi mladini svojo liberalno skuto. Slike prvega lista ne kažejo nič čednega, hujše pa gotovo še le pride. (Prva slika nam predstavlja dva angela varuha na sveti večer, ki čuvata dva speča nedolžna otročička; angeli, ki oznanujejo na sveti večer mir ljudem na zemlji, pa prepirljivim in farizejskim klerikalcem ne ugajajo. Uredn.) Ta zvonček ne naznanjuje otrokom prihoda lepega Miklavža, ampak huđega parkeljna. Krščanski zgojitelji mladine, zaprite vrata!“

Taka zlobna pisava se sama obsoja, a najbolje jo bomo obsodili mi, predrage tovarišice in tovariši, da stopimo vsi na krov in delujemo za naš „Zvonček“ tako, kakor smo nasvetovali zgoraj. Torej le na delo!

Kranjska dežela. Spisal Josip Ciperle, meščanski učitelj na Dunaju. Strani 94. Cena 80 kr. Natančna ocena te lepe knjige nam je obljubljena; za danes jo najtopleje priporočamo učiteljstvu, krajnim šolskim svetom

in knjižnicam. Učiteljem bo ta knjiga najboljši vir pri pouku v domoznastvu. Dobiva se pri knjigotržcu L. Schwentnerju v Ljubljani. Omenimo še, da je marljivi g. pisatelj knjigo sam založil, zato je naša dolžnost, da ga podpiramo z obilnim naročevanjem ter mu na ta način vračamo nemali trud in velike stroške; in take podpore je knjiga tudi res vredna, ker je v nji nakopičene prav veliko zanimive tvarine.

Sin. „Slovanske knjižnice“ 91-92-93. snopič. Rodbinska drama v 4. dejanjih. Spisal Engelbert Gangl, učitelj v Ljubljani. Cena 60 kr. Knjiga, ki je posvečena Antonu Aškercu, ima na prvi strani sliko znamenitega slovenskega igralca Inemanna kot Cirila v drami, IV. dejanje 6. prizor. „Sina“ so igrali v Ljubljani z najboljšim uspehom, zato ta zvezek „Slovanske knjižnice“ najtopleje priporočamo. Lepa drama dela čast mlademu pisatelju, dela pa čast tudi vsemu naprednemu učitelstvu, ker jo je spisal ljudski učitelj. Zato le pridno po nji!

Gledališke igre. Spisal A. L. Bistriški. I. zvezek. Lokavi snubač. Veseloigra v 1 dejanji. V Novem mestu 1899. Založil pisatelj. Tiskal J. Krajec. Cena 25 kr. Za male odre na deželi bo ta izvorna igrlica dobrodošla, ker je lahko uprizorljiva. — Zvezek stane 25 kr. — Knjižica se dobiva, oziroma naroča po vseh knjigarnah. Pripomnimo, da se je veseloigra „Lokavi snubač“ (po rokopisu) že predstavljala v čitalnicah v Kranju in Novem mestu ter zadnjič v „Narodnem domu“ v Radečah in dosegla povsod povolen uspeh.

Razglednice v korist „Učiteljskemu konviktu“. G. Ivan Bonač, trgovec v Ljubljani, je založil in izdal v korist „Učiteljskemu konviktu“ krasne razglednice, na katerih je videti dobro zadeta Andreja Praprotnika podoba, A. Praprotnikova rojstna hiša iz Podbrezja, A. Praprotnikov rojstni kraj. Vsaka razglednica nese „konviktu“ 1 kr. 100 komadov velja franko 4 gld. Kdor pošlje za 100 razglednic 4 gld., jih dobi poštine prosto. 50 komadov velja 2 gld., kdor jih plača naprej. Posamezne razglednice so po 5 kr.

Tovariši, agitujte po vsem Slovenskem za te razglednice. Pri vseh trgovcih zahtevajte le te naše razglednice, saj nese vsaka našemu konviktu 1 kr. Zrna . . .

Ilustrovani narodni koledar za l. 1900. Vkljub nepričakovani zaplembi se je potrudil založnik in izdajatelj Dragotin Hribar, da se je pravočasno priredila nova izdaja tega Slovincem priljubljenega koledarja. Upamo, da mučeniški sijaj, kateri se je zadal s konfiskacijo letošnjega koledarja, bo zanimanje zanj le še zvišal. Mesto konfiskovane pesmi je pridejana v žalnem okvirju kaj prilična satira. Razen običajne koledarske vsebine ima letošnja izdaja posebno veliko poučnega in kratkočasnega gradiva, kakor pesmi, povesti, črtic, životopisov itd. ter nekaj dobrih krajevnih in idilnih slik. Končno je kratek pregled političnih dogodkov po svetu v pretečenem letu ter lepa vrsta oglasov domačih tvrdk. Cena elegantno vezanemu koledarju 1 gld., mehko vezanemu pa 70 kr.

Nove poezije Aškercove. Knjigotržnica Ig. pl. Kleimayr & Ferd. Bamberg v Ljubljani je izdala Aškercove „Nove poezije“. Knjiga, ki obsega 224 strani, stane mehko vezana 1 gld. 50 kr.; po pošti 5 kr. več. Vsebina je razdeljena na 2 oddelka: v lirske in nove popotne pesmi ter v epske poezije in satiričen ciklus „Pavliha na Jutrovem“. Aškerc, ta naš nedosežni pesniški genij, je obdaril nas že s tretjo knjigo svojih poezij, katere se sigurno udomačijo med našim razumnostvom v taki meri kakor prvi dve. Aškerc, ta naš pesnik „po božji volji“, je zbral v tej knjigi niz biserov lirske in epske poezije. Kjerkoli odpreš knjigo, povsodi iz vsake besede zre v čitatelja pravi odsev pravega pozemskega življenja z vso svojo milobo in z vso svojo krutostjo. In kako je to pisano, slikano! Tako, kakor zna le mojster Aškerc. . .

Knjiga se s svojo vsebino sama najbolje priporoča — zato, Slovenci, sezite po nji!

Povesti. Spisal dr. Ivan Tavčar. — IV. zvezek. — V Ljubljani. Založil pisatelj. Tiskala Ig. pl. Kleimayr &

Ferd. Bamberg v Ljubljani. — Najnovejši zvezek Tavčarjevih povesti obsega te-le spise: I. Tiberius Panonicus. — II. Kuzovci. Slika iz naroda. — Vita vitae meae. Zgodovinska podoba. IV. V Zali. — Cena mehko vezani knjigi je 1 gld. 20 kr., v platno 1 gld. 50 kr., v polusnje 2 gld. 10 kr. Dobiti je vse doslej izišle Tavčarjeve povesti tudi pri L. Schwentnerju v Ljubljani.

Tavčarjeve povesti so se po svojem živem, poljudnem slogu in po zanimivi vsebini zelo prikupile pri narodu — in zato je dobro došel IV. zvezek kot nadaljevanje njegovih povesti!

Žarki in snežinke. Izišel je drugi snopič Etbin Kristanovih „Žarki in snežinke“. Isti obsega več globokochutečih pesmi pod naslovom „Bóli“. Cela zbirka izide v desetih snopičih po 10 novč.; s poštino 12 novč. Cela zbirka stane 1 gld. Naroča se pri „Upravništvu Žarkov in snežink“ post rest. Ljubljana“ ali pa pri knjigotržcu L. Schwentnerju v Ljubljani.

Glasbena Zora. Letnik I. Zvezek VI. Izhaja dne 16. vsakega meseca Fr. Gerbič v Ljubljani. Cena za pol leta 1 gld. 50 kr. VI. zvezek, ki je izišel dne 16. grudna m. l.), prinaša to-le zanimivo vsebino: Jos. Pavčič Njega ni! Mešan zbor. — V. Vanda: V slovo. Čveterospev. — Fr. Gerbič: Ni je drage! Čveterospev. — Fr. Gerbič: Kakor dih. Petje in klavir. — „Glasbena Zora“ prav toplo priporočamo pevcem in pevskim društvom.

Dopisi.

Kranjsko.

Z Notranjskega. Gospod urednik! Mraz imamo tukaj, da vse poka in škriplje — celih 22° mraza R. Ali v naših sreih cvete pomlad. In kako bi ne! Saj nam l. 1900 — sveto leto za slovensko učitelstvo — izpolni vse one nade in upe, katere smo gojili od časa, kar smo prenehali biti učenci. Slovensko učitelstvo stopi v l. 1900 pred slovenski svet organizovano kot stranka, s katero mora računati bodočnost; slovensko učitelstvo stopa pred slovenski svet s polnim programom kot politična stranka in kot stranka dušne delavnosti. Naš „Zvonček“, ali ni že samo to delo, delo, ki nam ohrani hvaležnost vseh izobražencev, ki jih ne vodi slepa strankarska strast, in ki nadkriljuje ogromno število sličnih mladinskih listov drugih narodov, bogatejših po številu in po mošnji.

In sedaj še šolsko-politički list. Siv je že „Učiteljski Tovariš“, to se mu mora priznati, a vkljub svoji starosti bo imponoval v kratkem vsem mlajšim političkim možakarjem. Tu se bo lahko povedalo v brk vsakemu, kdor ne bo z nami.

„Popotnik“ pa pedagoška revija. Sedaj pač ne bodo imeli razni peresni prijatelji prilike tožiti, da nimajo prostora za svoje bojne načrte. „Popotnik“ bo rad na razpolagajo za vse one, ki sedaj zdihujejo, da nimajo sredstev, obelodanjati svojih duševnih proizvodov.

G. urednik! Sklepam. Upam, da se oglasim v prihodnje prav čestokrat, a prosim Vas pa že sedaj, da ne boste rabili preveč rdečega svinčnika, drugače ne bova prijatelja.

Da ste mi zdravi!

—g.—

Štajersko.

Ena se tebi je želja spolnila. . .

Pozdravljen! Izvršujoč že dokaj let naš vzvišeni in velevažni učiteljski poklic, sem vedno zasledoval s paznim očesom ovire, ki zadržujejo naše uspešno delovanje, izpodjedajo naš vpliv in kratijo naš ugled. Hotel sem zastaviti vse svoje moči, da se te zapreke, ki so šoli in posebno narodu našemu v neprecenljivo škodo, prej odstranijo.

Pravi vzrok vsemu temu je seveda naše žalostno gmotno stanje, a velik del krivde pade tudi na nas. Kdo se bo tudi potegoval za te mirne, pohlevne, tihe in krotke

učitelje! Saj je videti, kakor bi jih njih vestno izpolnjevanje dolžnosti tudi telesno redilo.

Če se pa tuintam kak nezadovoljnež oglasi, gotovo ne razume svojih dolžnosti; treba ga samo malo okreati in mu tako oči odpreti, pa mirna Bosna!

Ali se ni tako godilo pri nas? Ali nismo morali ravno najboljši izmed nas za svoje požrtvovalno delovanje mnogokrat krvaveti? In kaj je bila posledica? Ali smo se morebiti potegnili za svojega tovariša? A — kaj še! Molčali smo, tuintam se celo hlinili, da nam ostane vsaj ista skorjica, katero že imamo ali nam jo vsaj zakon obeta, če bomo „pridni“. Tako smo ostali strahopetni, omahljivi in pokorni vsakomur, ki se je bodisi opravičeno ali neopravičeno drgnil ob nas; klanjali smo se onim, ki so imeli le senco vpliva pri naših oblastvih, takisto tudi onim, ki so lahko s srebrniki žvenkljali po žepu.

A to je sramotilno za nas in škodljivo izročeni nam mladini. Ali ni naša naloga, vzgajati trdne značaje, vestne može in poštene žene? Kako more pa kdo drugemu dati, česar sam nima? Torej, če kdo, mora učitelj biti mož od pet do glave. Le takšen more svoji nalogi zadostovati. Možat učitelj pa tudi zna sebe in svoj rod ceniti, on ve, kdaj in komu se ima klanjati, kakor tudi kje in kdaj ima tirjati. On ne ceni svojega stanu po plači, kakor store to drugi, ampak po vzvišenosti odkazane mu naloge.

Naših plač si sicer ne moremo sami odmeriti, a z vestnim izpolnjevanjem svojih dolžnosti in z možatim zagovarjanjem svojih pravic jih lahko izboljšamo. Ne smemo mirno čakati, da nam naši krušni očetje iz golega idealizma in navdušenja za naš vzvišeni poklic preskrbe večjih hlebcev, ampak gibati se moramo. Pa ne posamezni, temveč „vsi za enega, eden za vse“.

V nadi, da bo ta naš list k oživiljenju stanovske zavednosti in celokupnosti mnogo pripomogel, da nam bo izvrstno orožje v boju za napredek in prostost šole in boljše bodočnosti našega stanu, sem njega ustanovitev že več let po mogočnosti zagovarjal — (glej članke „Naša organizacija“ v „Popotniku!“) — in sem ga tako vesel, da lahko obrnem nase pesnikove besede: „Ena se tebi je želja spolnila“.

Sprejmi torej, „Učiteljski Tovariš“, naše iskrene pozdrave k svojemu prerobenju, razširi se po vsi naši bedni domovini in izpolni naše, četudi smeje upe. Naprej!

Idealist.

Goriško.

Drugi stanovi in mi. Ne le vse uradništvo je mnogo bolje plačano nego učiteljstvo, ampak tudi vse državno služabništvo nas je prekosilo. Za državnim uradništvom in služabništvom prihaja tudi deželno, mestno in privatno do izboljšanja, katerega je kolikor toliko deležno tudi učiteljstvo zunaj — naše dežele.

Mestno starešinstvo ljubljansko je že izboljšalo plače mestnim slugam; iz razpisanih služeb je razvidno, da so v Ljubljani sluge na mestnih ljudskih šolah bolje plačani — kakor na Goriškem ljudski učitelji. Ali ni to zopet škandal! Kdaj operejo tak madež z goriške dežele?!

Marsikateri učitelj bi se rad rešil nehvaležnega učiteljevanja na Goriškem, a njegovo prizadevanje je zastoj. Dokler je še mlad, se ne more preseliti, ker mu je na poti državna podpora, katero je dobival na učiteljišču, ali pa vojaščina.

Ako pa bi se hotel pozneje rešiti stanu, katerega sovražijo bogovi — posebno na Goriškem — se mu stavijo po robu tako, da nima upanja, da bi dobil že itak sramotno pičlo pokojnino. Država ne dela svojim uradnikom in služabnikom nikakih zaprek, ako hote zapustiti državno službo.

Tudi drugače se delajo zapreke, da ne morejo učitelji prestopiti v druge službe. Ako je poleg učitelja le še kateri drugi prosilec, ne dobi učiteljske službe, četudi bi bil zanj mnogo bolj usposobljen — samo zato, ker je učitelj. Državni in deželni upravi je na tem, da ima uči-

teljstvo in zato dela vse mogoče zapreke, da učitelj mora ostati to, kar je — četudi pri tem gineva.

In pri vsem tem se zahteva še od učiteljstva, naj poučuje z vso vnemo na versko-nravni podlagi. Naj vzgaja značajne državljane. Z učiteljstvom se postopa malo boljše kakor s sužnji, ono pa naj bo idealno, moralno, vneto za dobro in lepo. Čudne razmere in čudne zahteve. Zanimarjeni hlapec naj gori v ljubezni za koristi gospodarja — svojega zatiralca!

Take in enake misli nam silijo na papir danes, ko ni v solo nobenega otroka radi hude zime. Zunaj v prirodi razsajajo divji elementi; nam pa je pri srcu mraz in zopet mraz . . . In naša oblastva?! Kaj jim je mari naše gorje?!

„G.“

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gpč. Franja Zemme, učiteljica v Ljubljani, 8 K.

Učiteljski konvikt v Ljubljani: G. Josip Petrič, trgovec s šolskimi zvezki in raznimi šolskimi potrebščinami v Ljubljani, na račun minolega leta 200 K; gospod Ferdo Juvanec, učitelj v Cerknici, 5 K; gospod Rihard Šeber, lastnik tiskarne v Postojini, 30 K; gospod Miha Kalan, nadučitelj v Št. Petru na Notranjskem, 4 K; gospodična Franja Zemme, učiteljica v Ljubljani, na knj. kr. podr. št. 43 33-60 K; gospod Janko Žirovnik, nadučitelj v Št. Vidu pri Ljubljani, 4 K; gospod Fran Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje), 2 K; gospod Andrej Grčar, nadučitelj v Radovljici, 2 K; gospod Janko Toman, nadučitelj in župan v Moravčah, 2 K.

J. Dimnik,
blagajnik.

Imenovanja. Gimnazijski ravnatelj v Mariboru gospod dr. Glowacki je imenovan udom deželnega šolskega sveta štajerskega. Za okrajne šolske nadzornike so imenovani na Spodnjem Štajerskem gg.: Ivan Ranner v Laškem trgu za okraje Ormož, ptujska okolica, Rogatec, Ljutomer in Gorenja Radgona, prof. dr. Janko Bezjak v Mariboru za okraje Št. Lenart, Slovenska Bistrica in mariborska okolica, Josip Zupanek v Grižah za okraje celjska okolica, Vrnsko, Šmarje in Gornji grad, Josip Vodušek v Trbovljah za okraje Kozje, Sevnica, Brežice in Laški trg, Ivan Dreflak v Rogatecu za okraje Marenberg, Šoštanj, Slovenji Gradec in Konjice ter Fr. Frisch v Mariboru za mesta Maribor, Celje in Ptuj.

Pedagogičsko društvo v Krškem priporoča sledeče knjige po znižani ceni: a) III., IV., V., VI. Pedagogičski letnik, prej 1 gld. 10 kr., sedaj 60 kr.; b) Slavnostni pedagogičski letnik, prej 1 gld. 40 kr., sedaj 80 kr.; c) Logika, prej 60 kr., sedaj 40 kr.; d) Obéno ukoslovje, prej 60 kr., sedaj 40 kr.; e) Izkustveno dušeslovje, prej 60 kr., sedaj 40 kr.; f) Jezikovni pouk, prej 60 kr., sedaj 40 kr.; g) Nazorni pouk, prej 1 gld. 30 kr., sedaj 90 kr.; h) Navod k početnemu risanju, prej 40 kr., sedaj 30 kr.; i) Pouk o értežih, prej 40 kr., sedaj 30 kr.; k) Stavbni érteži, prej 1 gld., sedaj 70 kr. Te cene veljajo za naročnike, ki naroče knjige naravnost pri odboru v Krškem. Pri cenah je vračunjena tudi poštnina.

Obéni zbor učiteljskih društev. Dne 28. grudna m. l. dopoldne se je vršil ob veliki vdeležbi V. obéni zbor „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“. Vse delovanje društva obstoji v nabiranju denarja. Iz blagajnikovega poročila smo slišali, da ima društvo že blizo šest tisoč gld. premoženja in poleg tega še „Cesarja Franca Jožefa I. jubilejsko ustanovo za učiteljske sirote na Kranjskem“ v znesku 1400 gld. Natančneje poročilo bomo priobčili pozneje. V odbor so bili izvoljeni ti-le gg.: Andrej Žumer, predsednik; Fr. Gabršek, I. podpredsednik; Jos. Cepuder, II. podpredsednik; Juraj Režek, tajnik; J. Dimnik, blagajnik; Fran Črnagoj, J. Furlan, E. Gangl in J. Likar, odborniki. Pregledovalcem računov so bili izbrani gg.: A. Javoršek, M. Josin in J. Krulec. Takoj za tem društvom je zborovalo deželno „Slovensko

učiteljsko društvo"; v odbor so bili izvoljeni gospodje: J. Režek, J. Likar, E. Gangl, Fran Črnagoj, J. Dimnik, L. Jelenc, L. Letnar, Fr. Gabršek in J. Verbič. Pregledovalci računov so gospodje: A. Javoršek, M. Josin in Al. Kecelj.

„Slovenska Šolska Matica“. Na povabilo gospoda ravnatelja Schreinerja iz Maribora se je vršil dne 28. grudna m. l. popoldne v posvetovalnici tukajšnje višje gimnazije osnovalni shod „Slovenske Šolske Matice“. Shod, katerega se je vdeležilo okolo 50 srednješolskih profesorjev in ljudskošolskih učiteljev, je sprejel načrt pravil in volil ta-le začasni odbor: g. H. Schreiner, predsednik; odborniki gg.: J. Dimnik, Fran Gabršek, Fr. Hubad, Fr. Levec, Bl. Matek, dr. A. Medved, M. J. Nerat in A. Senekovič.

„Slavisches Echo“ bo izhajal od novega leta dalje vsak teden. Namen mu je, braniti interese slovanskih narodov na vse strani. Ime urednika g. Podgornika je nam porok, da bo list vršil svojo nalogo kar najbolje. Zato list priporočamo. Stane 6 gld. na leto.

„Mrtva roka“. — Dunajski časopis „Statistische Monatschrift“ prinaša pregled imetka „mrtve roke“. Iz tega vidimo, da je vrednost imetka katoliške cerkve v Avstriji označena z — 509,416.968 gld. V tej vrednosti imetka je zastopana ljubljanska škofija s — 13,589.281 gld., Goriška pa s 3,061.828 gld. Že same obresti tega velikanskega kapitala bi zadostovale, da se zveča vsem nižjim duhovnikom in vsem učiteljem plača na dostojno višino.

Volitev 8 zastopnikov v pomnoženi šolski svet goriške okolice. Dne 21. m. m. so župani in podžupani volili sledeče gospode: Filipa Terpina, župana iz sv. Križa s 173 glasi; Miho Zego, župana iz Kanala s 172; Andr. Konjedica, župana iz Plavi s 172; Jožefa Pavlico, župana iz Rihemberga s 150; Antona Školariša, posestnika iz Vipolž, s 114; Antona Klančiča, župana iz Podgore s 102; Andr. Jakila, posestnika v Rupih, s 96; Antona Bratuža, posestnika v Čepovanu, s 95.

Novi naučni minister — v ministrstvu Wittek — sekcijiski načelnik Alfred vitez pl. Bernd, se je rodil 19. listopada 1849. na Dunaju. Svoje študije je dovršil na terezijanski akademiji in je l. 1872. stopil v službo pri nižjeavstrijskem namestništvu in bil imenovan tu l. 1885. namestniškim tajnikom, l. 1885. je prevzel začasno vodstvo okraj. glavarstva Waidhofen ob Taji in meseca kimavca istega leta je postal okrajni glavar ravnatam, a meseca listopada 1886 je bil kot okrajni glavar postavljen v Sechshaus. L. 1891. je bil prideljen vitez pl. Bernd nižjeavstrijskemu namestništvu; l. 1892 je postal namestniški svetnik, a l. 1896. je dobil naslov in značaj dvornega svetnika, l. 1898. je bil pa imenovan sekcijiskim načelnikom v naučnem ministrstvu. —a.

Šolski prijatelj. Dne 12. vel. srpana 1897. je umrl v Borovnici posestnik gosp. Lovro Verbič in volil med drugim tudi 2000 gld. z namenom, naj se vsakoletne obresti porabijo v podporo ondodnim ubožnim šolarjem.

S tem si je blagi mož postavil pač najlepši in najtrajnejši spomenik in s hvaležnim srcem se mu lahko zakliče: Blag mu spomin!

Bog nam nakloni mnogo takih šolskih prijateljev!

Usposobljenostni izpiti za meščanske šole. Pred c. kr. izpraševalno komisijo v Gorici so bili listopada m. l. tudi izpiti za meščanske šole; oglasila sta se izmed Slovencev gđe. Avgusta Šantel, učiteljica na Sloginih zavodih v Gorici, in g. Ivan Nekerman, učit. voditelj c. kr. pripravnic na Proseku.

Oba kandidata sta naredila izpit iz II. skupine s slovenskim in nemškim učnim jezikom z dobrim uspehom; gđna. Šantel si je izvolila namesto prirodopisa iz II. skupine prostoročno risanje iz III. skupine.

Izjava. Da se ne bode — vkljub vsi jasnosti naše resolucije, sprejete pri mariborskem shodu — vedoma ali nevedoma napačno umevalo in sodilo naše mišljenje, izjavljam za zdaj sledeče:

Mi smo globokega prepričanja, da se veronauk in verska vzgoja nikakor in nikdar ne sme odstraniti iz šole.

Šola pa mora ostati neodvisna od cerkve. Učiteljstvo bodi svobodno!

Napredek šolstva v vsakem oziru nam je svet in najodločneje smo proti vsaki reakciji.

Sveta nam je narodnost in ljubezen do očetnjave. Svoje pravice tirjamo.

Kar se tiče složnega delovanja s častito duhovščino, pripoznavamo popolnoma nje važnost za našo narodno prosveto. Možno pa je to složno delovanje edino le na zgoraj označeni podlagi.

Glede razmerja med učiteljstvom in političnimi strankami zastopamo mnenje, da bodi učiteljstvo kolkortoliko nad strankami in da ne hlapčuj — odkrito ali prikrito — nobeni! Za seboj imej narod!

Ta svoja načela in upravičenje svojega postopanja hočemo razjasniti v „Zavezinih“ glasilih, od katerih upamo in zahtevamo popolno nepristranost.

V Č a d r a m u, pošta Oplotnica, dne 22. grudna 1899.

Ludovik Černej.

Izjava. „Učiteljsko društvo za radovljjski okraj“ se popolnoma strinja s pisavo uredništva „Učiteljskega Tovariša“, kateri neustrašeno zastopa naše težnje in naš stan ter najostreje obsoja podlo pisanje vseh onih listov, kateri pišejo strupene dopise in članke proti sedanjemu učiteljstvu in nam s tem spodbijajo ali celo uničujejo težko priborjeno našo avtoriteto.

V Radovljici, dne 21. grudna 1899.

Andrej Grčar,

t. č. predsednik.

Ljudevit Stiasny,

t. č. tajnik.

Moško učiteljišče v Gorici. — V zadnjem času se čujejo glasovi, da namerava vlada moško učiteljišče premestiti iz Kopra v Gorico radi že znanih dogodkov in vzrokov. „Tagespost“ je tudi sporočila tako v nekem dopisu iz Primorja. Radi tega je že nastal krik in vik v „Corrieru“, ki v svojih zadnjih zdihljajih protestuje proti premeščanju omenjenega učiteljišča v Gorico ter kliče svoje poslance na pomoč, češ, da naj hitro opomorejo s kako interpelacijo in protestom nevarnosti, ki preti „italijanstvu“ Gorice, ako bi se premestilo koprsko učiteljišče v Gorico. Kako nespametno se branijo Slovencev! Drugod po mestih so veseli, če se jim da kaka nova srednja šola, ker vedo, da je to mestu le v korist, da je to mestu nov vir dohodkov! In naš magistrat baš vedno išče takih novih virov — čemu torej tak krik? Saj bi bilo le ustrezno magistratu, ako se mu podari nov vir dohodkov! In preden italijanski poslanci interpelujejo, naj pomislijo, kakšne važnosti je za Gorico slovenski denar! Potrebuj ga tako nujno, da brez njega bi ne mogla izhajati, in goriški Italijančki, ki to dobro vedo, ga sprejemajo z največjim veseljem. Drugače pa vprašajte tiste stanove v mestu, ki ne žive od same politike, ali se sme kar tako radi visokoleteče politike zabraniti, da pride v mesto moško učiteljišče in z njim kolikor toliko dohodkov. —

Tisto bajko o „italijanstvu“ Gorice pa naj Italijani lepo spravijo ad perpetuum rei memoriam — današnji dan ji ne verjame nihče več. . .

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta z dné 21. vinotoka t. l. smo prejeli sledeče poročilo: Potem, ko je predsednik proglasil sklepčnost in pozdravil navzočne, je dal besedo zapisnikarju, ki je poročal o došlih kurentnih stvareh in povedal, kako so bile rešene, kar se je vzelo soglasno na znanje. Reši se pritožba nekaterih ljubljanskih stanovnikov proti samoslovenskim napisom na mestnih nemških ljudskih šolah. Franu Bahovcu, stalnemu učitelju na II. mestni deški 5 razrednici, se pripozna od dne 1. vinotoka t. l. peta, Franu Trostu, stalnemu učitelju na mestni nemški 5 razrednici, pa od dne 1. kimovca t. l. tretja starostna doklada. Za popolnitev izpraznjene službe nadučitelja na mestni 2 razrednici na Barju se sklene c. kr. deželnemu šolskemu svetu predložiti predlog. Neki mestni učiteljci se dovoli, da se sme omožiti in potem še ostati učiteljica. Reši se več prošenj vnanjih učencev in učenk za sprejem

v tukajšnje šole, in tukajšnjih učencev in učenk za oprostitev od obveznega pouka v slovenščini. Vodstva nemških šol je pozvati, da prično z izdajo „Letnih izvestij“. V ta namen naj se izposluje pri občinskem svetu potrebni kredit, katerega naj bodo deležna tudi vodstva slovenskih mestnih ljudskih šol, ki takšna „Izvestja“ že izdajajo.

„Der Süden“. Organ für die politischen, culturellen und wirtschaftlichen Interessen der Kroaten und Slovenen. Številka 48 tega lista prinaša sledeče: Wir und die Böhmen. System und Staat. Die Delegationen und die Slaven. Mittheilungen aus Bosnien und Herzegovina, Dalmatien, Kärnten, (nach Wurmser, Rotschedl und Pirker!) Kroatien und Slavonien, Küstenland, Steiermark, aus der Heimat. Allerlei. (Die Südslaven beim Kaiser. Aus der slavischen Welt, Vereinwesen. Literatur: „Aus dem Garten der Lavanter Diöcese“, gesammelt vom Lavanter Domcapitular Dr. Josef Pajek). Tudi ta številka ima prilogo (4 str.). — List stane za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld. Naročuje se v upravnistvu, Dunaj I. Plankengasse 4.

Klerikalizem na Slovenskem postopa od dne do dne besneje in rabi vsa mogoča in nemogoča sredstva, da bi si ohranil svojo napredku in ljudstvu sovražno moč. Klerikalna društva rastejo po deželi, kakor gobe po dežju, s predavanji o najbedastejših predmetih se slepi ljudi, „katoliško“ časopisje sramoti duševno neodvisne učitelje, škof zida vzgojevališča za klerikalni pomladek, cerkvene oblasti stopajo v boj proti svobodomiselni literaturi in po vseh kotih delujejo misijoni v prid socijalnemu in političnemu klerikalizmu. Strupena strast preganja vse in vsakogar, kdor ne trobi v klerikalni rog. Proti temu pogubnemu zaslepljevanju našega ljudstva je ena sama pomoč: Razširjenje splošne izobrazbe in omike. Ljudstvo treba z vso energijo navajati na to, da misli. To delo je bilo v našem narodu doslej vsekakor preveč zanemarjeno. Zlasti naša inteligenca se je premalo zanimala za ljudstvo in le tako je bilo mogoče, da je postal klerikalni upliv pri nas tako velik. Zadnji čas je pa, da se to izpremeni. Kdor koli je resen prijatelj našega ljudstva, kdor želi, da ne postane ves narod plen fanatičnega klerikalizma, mora v tem oziru storiti svojo dolžnost in mora pomagati, da se povzdigne na višji duševni nivô. Javna popularno znanstvena predavanja, izdajanje poljudnih knjižic so najboljše sredstva za to. Mar slovenski narod res nima močij, ki bi bile zmožne tega dela? Profesorji, učitelji, literati, dijaki bi si lahko pridobili velikanskih zaslug na tem polju. Čas Vas kliče. Prijatelji naroda in napredka, pokažite se!

Nasprotniki slovaške zavesti na Ogrskem je tudi višja duhovščina. Zipski škof Smrečan (Szmrecsanyi), tedaj sam slovaškega rodu, je izdal na svoje duhovnike poziv, naj preprečijo pismene pritožbe Slovakov, kakršne hočejo predložiti kralju glede preziranja slovaščine pri uradih. Rožnavski škof Ivankovics — istotako rodom Slovan — je celo izdal pastirski list, v katerem priporoča Slovakom, da se poprimejo mažarskega jezika ter naj uvedejo tudi v cerkve mažarsko petje, potem se jim ne bo treba — v Ameriko seliti! Seveda delajo to cerkveni dostojanstveniki le kot poslušno orodje mažarske vlade.

Izpostavljanje otrok vrši se v Londonu tolikokrat, da je društvo Vandsvort in Klafam, ki skrbi za take izložene otročiče, izdalo oglas, da morejo dobiti starši svoje otroke do gotovega dne nazaj, ne da bi bili za svoj čin kaznovani. Društvo ima sedaj 200 otrok, katere so našli na ulici. Velika beda, ki nastane mej delavstvom vsako zimo, je kriva seveda vsega.

Jubilejska samopomoč.

Poziv! Dne 6. t. m. je umrla gospa Ana Krajnik, soproga g. nadučitelja Ivana Krajnika v Kobaridu. Pokojnica je bila v smislu § 7. društvenih pravil ud našega društva. Ker šteje društvo 183 udov, zato sem izplačal vdovcu v smislu § 3. društvenih pravil 183 gld.

V smislu § 4. lit. a društvenih pravil mora plačati vsak društvenik po smrti enega društvenika 1 gld. za prihodnji slučaj smrti.

Glede roka za to vplačilo govori lit. b § 4. tako-le: „Plačati se mora tekom enega meseca po društvenikovi smrti, (v tem slučaju do 6. prosinca 1900 l.) ki se razglasi v slovenskih učiteljskih glasilih in dnevnikih.“

§ 6. lit. b pa pravi: „Za upravne stroške plača vsak društvenik pri prvem slučaju smrti v letu 15 kr.; preostanki pridejo v rezervno podporno zalogo“. Lit c § 6. pravi: „Vsa vplačevanja se pošiljajo društvenemu načelniku.“

Na podstavi tega prosim p. i. ude, da mi blagovolijo poslati do 6. prosinca 1900. l. 1 gld. 15 kr.

Kdor še ni ud in želi pristopiti, mora plačati 50 kr. vstopnine (§ 6. lit. a); 1 gld. udnine (§ 4. lit. a); 1 gld. za rezervno podporno zalogo in potem vsako leto meseca svečna zopet 1 gld. (§ 5. lit. a in b); 10 kr. poštnine (odborov sklep); 15 kr. za upravne stroške pri prvem slučaju smrti v letu (§ 6. lit. b.)

Na podstavi § 7. lit. e se sprejmo v društvo le oni, ki še niso stari 45 let in se izkažejo z veljavnim zdravniškim izprijalom, da so zdravi. Ti društveniki doplačajo tolikokrat po 1 gld., kolikor slučajev smrti je bilo med društveniki od ustanovitve društva. (Do danes je bil en sam slučaj smrti.)

Ljubljana, dne 8. grudna 1899.

Jakob Dimnik,
t. č. predsednik.

Šiba in druge telesne kazni v zgodovini šolske discipline. *)

Ruski spisal M. A., preložil J. M.

V poslednjem času se potegujejo nekatera zemstva, da se odpravijo telesne kazni za učečo se mladino. Nagibi temu stremljenju so toliko blagorodni, da jim donášamo polno sočuvstvo in jim želimo popolnega uspeha.

Časnikarstvo podpira ta stremljenja z vso vnemo; no, in vsak istinito omikan človek niti nasprotovati ne more pojavljajočemu se čuvstvu človekoljubnosti v našem občestvu. Ako pa se sredi občega soglasnega zbora srečavajo žalostne izjeme in se slišijo glasovi v zaščito šibe, v kateri še mnogi hočejo videti „edino sredstvo v popoljšanje porušene vesti človekove“, to izhaja očitno od tod, da pri nas jih še mnogo ni prišlo do spoznanja, da telesne kazni ponižujejo dostojanstvo človeške osebe, in niso še prepričani, da je prišla ura ostavljenja sirovih poboljševalnih sredstev, prilična barbarstvu srednjih vekov.

Pojasniti, da telesne kazni ne pristojajo človekovemu dostojanstvu, pokazati del tega zla, katero je prinesla šiba v teku zgodovine človeškemu rodu, je namen naše črtice. Omejili se bomo kolikor mogoče na to, v kolikor je šiba igrala svojo gospodujočo ulogo v šolski disciplini.

Šiba kot karatelno pedagoško sredstvo obstoji že nad dve tisoč let. Že pri starodavnih Judih, kateri so vobče telesne kazni v obili meri upotrebljali, je bila šiba dobro znano vzgojevalno sredstvo. In to ni čuda, ako se pomisli, da so Judi praktikovali tako barbarsko kaznovanje, da so pregrešivšega učenca oblivali z mrzlo vodo: v primeri s to kaznijo je bila šiba še lahka kazen. Pri

*) V tej črtici se ocenjuje ravnanje sholastikov in jezuitov v šoli precej rezko a objektivno. Naj mojemu prevodu potomci teh stanov ne zamerijo tega. Oni, ki so nekdaj tako kruto vihteli palico v šoli, so bili otroci svojega časa ter so ravnali v duhu tedanjih mračnih časov. Ker so poleg šole imeli neomejen vpliv tudi na vso nekdanjo človeško družbo, je po človeški narodi povse utemeljeno, da so svojo velikansko oblast čestokrat zlorabljali. V prevodu sem marsikatero trpko besedo ublažil, kar naj se vzame blagohotno na znanje.

nekdanjih Hebrejcih, pri katerih je bilo osnovno načelo vzgoje strah božji, je bila šolska disciplina tudi sirova, kar je razvideti iz mnogih mest v bibliji.

Šiba ali „žezlo“ je igrala v odgoji važno ulogo, ker je našla v teoretiških nazorih hebrejske pedagogike načelno upravičenost.

„Komur je žal šibe“ — tako beremo v pričah Salomonovih — „ta ne ljubi sina, kdor ga pa ljubi, ta ga strahuje izza detinstva. (XII., 25). Ne puščaj mladeniča brez strahovanja; ako ga kaznuješ s šibo, on ne umre; ti ga kaznuješ s šibo in rešiš dušo pogube“ (Prič. Sal. XIII., 14). Še značilneje je sledeče mesto: „Kaznuj sina svojega, dokler imaš še kaj nade in ne daj se motiti krikom njegovim“. (Pr. XIX., 18). Trditi se more tedaj gotovo, da so ta pravila našla uporabo pri pedagoški praksi starih Hebrejcev, ako se oziramo prvič na osnovno točko naziranja v hebrejski pedagogiki, z druge strani pa tudi na to, da še dandanes učitelji v hebrejskih šolah v obili meri upotrebijo šibo za poplajevanje svojih učencev.

Celo v Greciji, katera se je proslavila s humannostjo svoje kulture, je prvi čas ustanovitve šol kraljevala — šiba. Aristofon, oplakovaje sprijenost nprav svojega časa, navaja dobri red v nekdanjih šolah tako-le: Povem vam, kakova je bila stara vzgoja v srečnem času, ko sem se jaz učila — (to namreč govori boginja pravičnosti) — in ko je zmernost bila pravilom. Takrat so otroci dohajali z nepokrito glavo in bosimi nogami na ulice, bodisi dež ali sneg, ter skupno v strogem redu šli v glašbeno šolo. Tam so posedli skromno in tiho. Učili so jih popevati kakršnih koli lepih pesmi. Učitelj jim je pel z mirno važnostjo pesem ali himno. Ako pa je kateri napačno zapel, ta je bil močno nasekan“. Ta karakteristika se nanaša na atensko šolo s početnega perijoda njih osnutja. V posledstvu se je sirovost discipline ublažila, in Platon na primer dopušča kaznovanje z udarci samo v slučaju, ako učenec ne kaže spoštovanja do staršev ali pa prestopi kakšen važen vzgojevalni zakon.

V špartanski šoli pa je šiba gospodovala ves čas, dokler je Šparto prešinjal bojni duh. Telesno moč in bojno odličje je v prvi vrsti cenil Špartanec. Za razvitje telesne utrjenosti so se upotrebila vsa sredstva, in potemtakem tudi šibe niso mogli pozabiti špartanski odgojitelji. Eksekucija se je praktikovala v špartanskih šolah ne kot kazen za prestopke, temveč kot sredstvo za utrjenje telesa mladih Špartancev. Vsak špartanski odgojitelj (*παιδονόμος*) je imel nalašč nekaj takih ljudi, ki so opravljali službo eksekutorja ter se nazivali mastigofore, t. j. šibonosce. Z namenom, privaditi otroke prenašati bol, so jih bičali pri vsaki ugodni priliki. Tako so na vsakoletni praznik Artemide Orfijske sekali mladeniče do krvi. Temu so prisostovali starši sami in hrabрили svoja deteta, biti trdim in moškim, in ti so bodri in veseli brez krika prenašali udarce; drugi zopet, to je res, so mrtvi padali pod udarci mastigoforov, a čuti ni bilo ne enega glasu. Vsak mož ali starec je imel ne samo pravico, temveč tudi dolžnost, paziti na prestopke mladine ter dečka na mestu pregreška kaznovati s trstom. (Dalje.)

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1591

o. šol. sv. Na trirazrednici v Št. Ruprtu se razpisuje učiteljska služba na paralelki s postavnimi dohodki v začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje za to službo naj se do dne 10. prosinca 1900 predpisanim potom vlagajo tu-sem.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 7. listopada 1899.

Št. 1035

o. šol. sv. Na enorazrednici na Črešnjevcu pri Semiču je razpisana služba učitelja-voditelja s postavno plačo in prostim stanovanjem v stalno, oziroma začasno nameščenje. V slučaju pomanjkanja moških prosilcev se služba lahko kaki učiteljici vendar-le začasno odda.

Prošnje je vlagati do 15. prosinca 1900 pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 16. grudnia 1899.

Listnica uredništva:

Vsi članki in dopisi, namenjeni našemu listu, naj se pošiljajo le pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. — Vsem somišljenikom: Srečno in veselo novo leto!

V zalogi R. Šeberjeve tiskarnice v Postojni je ravnokar izšel:

Ročni zapisnik

imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja
na Kranjskem,
Južno - Štajarskem in Primorskem

in z osebnim staležem

kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva

za šolsko leto

1899/1900.

VI. LETNIK.

Sestavil

Štefan Primožič,

učitelj.

Cena: za 75 učen. 70 kr., za 100 učen. 75 kr., za 125 učen. 80 kr., za 150 učen. 85 kr. itd., po pošti 5 kr. več.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštne še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jožef Pance. — Last in založba „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Tiska Miličeva tiskarnica v Ljubljani.